

SADRŽAJ

Predgovor hrvatskom izdanju.	9
1.0 Uvod	11
2.0 Uspostavljanje službi pokretne knjižnice	12
2.1 Nadležnost.....	12
2.1.1. Nacionalna razina vlasti (država).	12
2.1.2 Regionalna razina vlasti (županija, regija).	12
2.1.3 Lokalna razina vlasti (grad, općina).	12
2.1.4 Ugovori o suradnji i partnerstva.	12
2.1.5 Privatne knjižnice.	13
2.2 Vrste knjižničnih usluga koje pružaju pokretne knjižnice.....	13
2.2.1 Pokretne knjižnice uza stacionirane knjižnice.	13
2.2.2 Samostalne pokretne knjižnice.	13
2.2.3 Specijalizirane pokretne knjižnice.	14
2.2.3.1 Usluge za djecu.....	14
2.2.3.2 Usluge u školama	14
2.2.3.3 Usluge za slabije pokretne osobe	14
2.2.3.4 IT-vozilo (<i>Cybermobile</i>).....	15
2.2.3.5 Pokretne knjižnice za umirovljenička naselja	15
2.2.3.6 Pokretne knjižnice za učenje i pisanje domaćih zadaća.....	15
2.2.3.7 Ostale specijalizirane usluge	15
2.3 Čimbenici upravljanja	15
2.3.1 Troškovi prema tipovima usluge	15
Pokretna knjižnica nasuprot knjižničnom ogranku	16
Pokretna knjižnica nasuprot poštanskoj dostavi.	17
Usluga pokretne knjižnice nasuprot online usluzi	17
2.3.2. Obilježja terena i klima.	18
2.4 Mjesna usluga.....	18
2.4.1 Područje kojemu je namijenjena usluga.....	18
2.4.2 Rasprostranjenost stanovništva	19
2.4.3 Broj stajališta i zadržavanje na njima	19
3.0 Financiranje	20
3.1 Troškovi za vozila	20
3.2 Troškovi poslovanja	20
3.3 Pokroviteljstva	21
3.4 Donacije	21
4.0 Vozila	22
4.1 Vrste vozila.....	22
4.1.1 Kombi vozilo	22

4.1.3	Autobus	23
4.1.4	Vozilo s prikolicom	23
4.2	Tehnička obilježja	24
4.2.1	Motor	24
4.2.2	Podvozje	24
4.2.3	Kočnice	25
4.2.4	Bočna ogledala (retrovizori)	25
4.2.5	Grijanje, klimatizacija, provjetravanje i izolacija	25
4.2.6	Ulazi	26
4.2.6.1	Pristup za osobe s invaliditetom	27
4.2.7	Spremište	27
4.2.8	Napajanje električnom energijom	27
4.2.9	Električni sustav	28
4.2.10	Oplata (karoserija)	29
4.2.11	Prozori	29
4.2.12	Unutarnje uređenje	30
4.2.13	Odjeljci (moduli) na izvlačenje	30
4.2.14	Zaštitna oprema	31
4.2.15	IT oprema	31
4.2.16	Kuhinjska oprema	31
4.2.17	Sanitarije	31
4.2.18	Izolacija	31
4.2.19	Pretvarač napona (inverter)	32
4.2.20	Nadstrešnica	32
4.2.21	Ekološka osviještenost (<i>Going green</i>)	32
4.3	Zdravlje i sigurnost	32
4.4	Postupanje u izvanrednim okolnostima	32
5.0	Namještaj i oprema	33
5.1	Standardni namještaj i oprema	33
5.1.1	Police	33
5.1.2	Pult (radni stol ili mjesto za rad osoblja)	34
5.1.3	Sjedala	35
5.1.4	Oglasni pano/Alfanumerički digitalni zaslon	35
5.1.5	Katalozi	36
5.1.6	Izložbeni prostor	36
5.1.7	Namještaj i oprema za djecu	36
5.1.8	Tehnologija	36
5.1.9	Pretvaranje napona	36
5.2	Oprema za osoblje	37
5.3	Dodatni namještaj i oprema	37
6.0	Osoblje	38
6.1	Stručno knjižničarsko osoblje	39
6.2	Stručno osoblje neknjižničarske struke	39

6.3 Osoblje bez stručnih kvalifikacija	39
6.4 Volonteri	39
6.5 Broj osoblja.....	39
6.5.1 Jedna zaposlena osoba.....	40
6.5.2 Dvije zaposlene osobe	40
6.5.3 Zamjensko osoblje.....	40
6.6 Izobrazba	41
6.6.1 Kvalifikacije knjižničara	41
6.6.2 Vozačke kvalifikacije.....	41
6.6.3 Sustav za knjižnično poslovanje / Integrirani knjižnični sustav	41
7.0 Zbirke	42
7.1 Politika izgradnje zbirke	42
7.2 Vrste građe.....	43
7.3 Obim građe.....	43
7.3.1 Planiranje zbirki.....	43
7.3.2 Početni fond.....	44
7.3.3 Izmjenjivanje fonda	45
7.4 Darovi	45
8.0 Sjedište službe	46
8.1 Garaža	46
8.2 Radni (uredski) prostor i spremište	46
9.0 Promidžba.....	48
9.1 Stalne promidžbene aktivnosti.....	48
9.2 Tekuće promidžbene aktivnosti	48
10.0 Najveća vrijednost	49
Dodatak 1	50
Prijedlozi oblikovanja za pokretne knjižnice s podvozjem iz jednog dijela	50
Dodatak 2	55
Prijedlozi oblikovanja za pokretne knjižnice s prikolicom.....	55
Dodatak 3	58
Korisne mrežne stranice.....	58
Zahvale	60

Predgovor hrvatskom izdanju

Početke organiziranog djelovanja pokretnih knjižnica u Hrvatskoj bilježimo od sredine šezdesetih godina 20. stoljeća, najprije s prilagođenim, a potom namjenski izrađenim vozilima. Iako ima zemalja s mnogo dužom tradicijom pokretnih knjižnica, Hrvatska je među prvim i rijetkim državama koje imaju Standarde za pokretne knjižnice još od 1990. godine, dakle, donijela ih je godinu dana prije izlaska prvog izdanja IFLA-inih Smjernica za pokretne knjižnice koje su objavljene 1991. Godine 1999., u Hrvatskoj su zajedno sa Standardima za narodne knjižnice doneseni i novi Standardi za pokretne knjižnice (bibliobuse), a sada Hrvatsko knjižničarsko društvo objavljuje prijevod proširenog izdanja IFLA-inih Smjernica za pokretne knjižnice objavljenih 2010.

Što nam novoga donose Smjernice u odnosu na hrvatske Standarde?

Najznačajnije i najopsežnije promijene su u primjeni IT opreme u pokretnim knjižnicama jer se ta tehnologija u posljednjem desetljeću brzo razvijala. Danas je online pristup podacima moguć na razne načine (mobilnom telefonijom, satelitima, modemi-ma, bežičnom vezom, što omogućuje jednostavniju i jeftiniju uporabu računala, pisača, skenera i sličnih pomagala u pokretnim knjižnicama. Uporaba nove tehnologije omogućuje i nove usluge u vozilima (npr., internet za korisnike, pristup raznim bazama podataka, skeniranje, kopiranje i sl.) te su tako pokretne knjižnice po uslugama izjednačene s manjim ograncima stacioniranih knjižnica.

Koristan je prilog Smjernicama u kojem su dani crteži mogućih pristupa za invalide kao i smještaj sanitarnog čvora u odnosu na raspored namještaja i opreme u različitim tipovima vozila. Fotografije u bojama nekoliko tipova bibliobusa iz različitih zemalja, kojima su ilustrirana pojedina poglavlja, naglašavaju koliko je važan prepoznatljiv izgled vozila.

Smjernice detaljno opisuju uvjete za uspostavljanje bibliobusnih službi, vrste usluga, kao i vrste i tehnička obilježja vozila. Uz pojedine odredbe navode primjere dobrih i loših rješenja iz različitih zemalja. U hrvatskim je Standardima, sažeto i s više brojčanih pokazatelja, obuhvaćen velik dio odredbi sadržanih u Smjernicama.¹ Jedan dio onoga što Smjernice donose, u Hrvatskoj je regulirano Zakonom o knjižnicama i drugim propisima. Ono što bi se po uzoru na Smjernice moglo ugraditi u nove Standarde za pokretne knjižnice, jest podrobniji opis tehničkih značajki vozila i informatičke opreme, kao i navođenje specifičnih usluga namijenjenih pojedinim korisnicima ili skupinama korisnika s posebnim potrebama.

Stručne literature o pokretnim knjižnicama na hrvatskom jeziku razmjerno je malo, a većina tekstova na ovu temu objavljena je u časopisima i uglavnom obrađuju postignuća i novosti u mjesnim bibliobusnim službama. Stoga će prijevod Smjernica biti koristan i zanimljiv ne samo knjižničarima u bibliobusnim službama i knjižnicama koje ih organiziraju ili planiraju uvesti, nego i studentima knjižničarstva koji kroz pre-

¹ Takvo što je i razumljivo jer nijedne IFLA-ine smjernice, kao što je i vidljivo iz naslova, nisu standardi te zbog neujednačene razine knjižničnih službi i usluga diljem svijeta izbjegavaju donositi mnogo preciznih brojčanih pokazatelja. *Nap. ur.*

vedene Smjernice mogu dobiti cjelovit uvid u organiziranje i značaj bibliobusne službe, prednosti i nedostatke u odnosu na stacionirane knjižnice, vrste usluga te opseg djelovanja službe i slično.

Čitajući IFLA-ine Smjernice za pokretne knjižnice i uspoređujući ih s našim iskustvom, možemo biti zadovoljni što bibliobusne službe u Hrvatskoj idu u korak sa zemljama s dužom tradicijom pokretnog knjižničarstva – upravo zahvaljujući stalnom praćenju postignuća u svijetu, koja se ugrađuju u standarde, ali i primjenjuju u praksi.

Spomenka Petrović